

Częstochowa 15.11.2024 r.

Dr hab. Jakub Jakubowski prof. UJD
Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie
Wydział Sztuki/ Katedra Malarstwa

Recenzja rozprawy doktorskiej
Mgr inż. arch. Barbary Siomkajło
„Miasto i Kamienie- os obrazu do przestrzeni obrazu”.

W swojej pracy doktorskiej Pani Barbara Siomkajło dokonuje bardzo precyzyjnego wywodu na temat miasta i jego wielowymiarowego kontekstu. Od pierwszej chwili zaznacza co jest podmiotem pracy. W samym tytule zarówno słowo miasto jak i słowo kamienie są pisane z dużej litery. Ta forma jednoznacznie wskazuje na ważność oraz swoistą oś konkretyzacji zagadnień, które determinują działania w obszarze obrazu, jego strukturze. Autorka zmusza też do bycia wobec obrazu, a to znaczy, że potrafi niejako zmusić do konieczności odniesienia się do tych prac.

Bardzo ważnym elementem tej pracy jako całości jest chronologia. Skonstruowana logicznie i klarownie. Autorka w poszczególnych częściach wprowadza w „swoje” miasto i pokazuje swoje „kamienie”, które tworzą w konsekwencji cykl prac. Jednoznacznie odczytujemy autorską refleksję nad tym, iż miasto od zawsze fascynowało człowieka - osobę jako przestrzeń niezwykle złożona – żywy organizm, który łączy przeszłość z teraźniejszością i przyszłością. W kontekście zarówno artystycznym, jak i naukowym, miasto jawi się tutaj jako wielowymiarowy obiekt badań, przestrzeń symboliczna oraz fizyczna. Tytułowy „obraz” można rozumieć jako zbiór wizualnych, historycznych i emocjonalnych warstw miasta, podczas gdy „przestrzeń obrazu” otwiera pole do analizy tego, jak miasto funkcjonuje w świadomości społecznej, kulturze i nauce.

Miasto jest palimpsestem – przestrzenią, która przechowuje ślady minionych epok, a jednocześnie dynamicznie przekształca się pod wpływem procesów urbanistycznych, społecznych i ekonomicznych. W tym sensie jest ono czymś więcej niż tylko sumą swoich fizycznych elementów: ulic, placów, budynków czy kamieni brukowych. Każdy z tych elementów opowiada historię – od antycznych miast-państw, które były centrami politycznymi i kulturowymi, po współczesne metropolie będące nośnikami globalizacji, technologii i różnorodności. To wszystko autorka stara się „zmieścić” w swoim malarstwie.

W obszarze badań nad miastem kluczową rolę odgrywają interdyscyplinarne podejścia, które łączą historię, urbanistykę, antropologię, architekturę i sztukę. Przestrzeń miejska jest zatem żywym archiwum, gdzie przeszłość i teraźniejszość wciąż się przeplatają. Na te aspekty autorka zwraca uwagę w swoich analizach historyczno-filozoficznych, które bardzo czytelnie i profesjonalnie wyjaśniają autorskie podejście do podjętego i określonego w tytule tematu. Należy podkreślić świadomy i bardzo dobry wgląd w źródła, które przywoływane są w części opisowej. Wiedza Pani Barbary Siomkajło pozwala na tworzeniu wciągającej narracji co pozwala na bardzo dobre zrozumienie powodów dla których podjęty został temat. To nie tylko inspiracja to świadome przeżywanie tematu, który jest opracowywany zarówno teoretycznie jak i w najważniejszej części plastycznej.

W twórczości Pani Barbary Siomkajło miasto jest zarówno tematem, jak i narzędziem do eksploracji zjawisk społecznych i emocjonalnych. Obraz miasta – dosłownie i metaforycznie – odzwierciedla jego wewnętrzne napięcia, rytm życia, a także momenty stagnacji czy upadku. Te przedstawienia miast ukazują scenierię ludzkich doświadczeń. Rozszerzenie tego konceptu na przestrzeń obrazu pozwala na bardziej wielowymiarową refleksję. W tym kontekście obraz nie jest już tylko wizualnym przedstawieniem, ale także przestrzenią do analizy procesów, które definiują miasto. Kamienie w tym kontekście symbolizują zarówno fizyczne fundamenty miasta, jak i jego metaforyczne obciążenie historią. To one budują przestrzeń, ale także ją przechowują. W sztuce kamień jest nie tylko materiałem, ale też symbolem trwałości i przemijania. Przechodzenie „od obrazu do przestrzeni obrazu” staje się sposobem na odkrywanie miasta w jego wielowymiarowości – jako miejsca, gdzie historia i współczesność wciąż toczą dialog. Relacja między formą a czasem jest jednym z fundamentalnych zagadnień w tych przedstawieniach. Miasto jako temat to bogactwo formalnych i narracyjnych możliwości, pozwalając na różnorodne interpretacje wizualne, które jednocześnie mierzą się z przemijalnością i wielowarstwowością czasu.

Forma w tym malarstwie miejskim odnosi się zarówno do kompozycji, jak i do środków wyrazu, które artystka wykorzystuje, by oddać charakter miasta. Geometryczne układy budynków, plątanina ulic czy rytmiczne powtarzanie elementów architektonicznych mogą symbolizować uporządkowanie lub chaos, które definiują przestrzeń miejską. Forma nie jest tu tylko odwzorowaniem rzeczywistości – to interpretacja przestrzeni. Czas w tym malarstwie występuje w wielu wymiarach: jako zapis przeszłości, próba uchwycenia ulotności chwili lub projekcja przyszłości. To retrospektywna wizja. W niektórych obrazach czas staje się motywem głównym. W ten sposób obraz miasta przestaje być jednowymiarowy – staje się zapisem ruchu, zmiany. W malarstwie doktorantki przestrzeń obrazu często staje się metaforyczną areną, na której forma i czas toczą dialog. Artystka, wykorzystując różnorodne zabiegi malarskie pokazuje, jak miasto żyje w czasie.

Cykl 20 prac malarskich na płótnie, tworzony przez pięć lat, będący symbolicznym miastem, to wyjątkowa przestrzeń artystycznej refleksji nad formą, czasem i ludzką

obecnością. W tych dziełach brak dosłownego przedstawienia ludzi co wcale nie oznacza ich nieobecności – są wyczuwalni w strukturach, emocjach i aurze miejskiej przestrzeni, która zdaje się pulsować życiem. Symboliczne miasto staje się uniwersalnym miejscem dialogu z widzem, otwartym na interpretacje, a zarazem pełnym ukrytych znaczeń. Prace, które składają się na ten cykl, nie są dokładnym odwzorowaniem konkretnej przestrzeni, ale raczej jej esencją, kondensacją znaczeń. Architektura staje się symbolem – budynki, place, mosty i ulice przestają być jedynie materialnymi elementami, a zaczynają funkcjonować jako nośniki pamięci i emocji, a być może także niepamięci i braku emocji – to paradoksalny w pewnym sensie efekt ubocznych tego malarstwa. Forma miasta w tych obrazach jest uproszczona, przekształcona poetycko abstrakcyjna, co pozwala widzowi skupić się na uniwersalnych wartościach przestrzeni miejskiej. Symbolika form w tych dziełach może odwoływać się zarówno do historycznych warstw miasta, jak i do jego współczesnego, anonimowego charakteru. Miasto jako motyw przewodni ukazuje zderzenie trwałości – kamienia, – z przemijaniem, które jest odczuwalne w niuansach koloru, faktury i kompozycji.

Tworzenie cyklu przez pięć lat nadaje mu dodatkowy wymiar czasowy, który znajduje odbicie w samej strukturze obrazów. Każda praca jest fragmentem większej całości, a jednocześnie osobnym zapisem chwili – tak jak miasto jest przestrzenią, która zmienia się w czasie, ale zachowuje swoją tożsamość.

Czas w tych obrazach jest obecny w sposób subtelny, poprzez atmosferę – różnice w światłocieniu, intensywność barw czy zmiany w sposobie operowania przestrzenią. Odczuwa się w tych obrazach rytm powolnego upływu czasu – miasta rozrastają się, ale też starzeją, ich przestrzenie ulegają erozji, a jednocześnie wciąż odradzają się na nowo. To miasto jest jakby wiecznie kwitnącym drzewem. Chociaż w cyklu brakuje bezpośrednich przedstawień ludzi (o czym już wspominałem), ich obecność jest wyczuwalna w każdym fragmencie obrazów. Miasto samo w sobie jest świadectwem ludzkiej działalności – jego forma i funkcja są nierozdzielnie związane z człowiekiem. Puste ulice, ciche budynki, opuszczone place zdają się nosić ślady mieszkańców, ich codziennych rytuałów, radości i smutków. Ta nieobecność ludzi staje się narzędziem artystycznym, które uwypukla ich obecność w sposób bardziej intymny. Ludzie są obecni w perspektywie ulicy, która wydaje się zapraszać do przejścia; w otwartym oknie, które sugeruje życie za zasłoną; w rytmicznych liniach, prowadzących donikąd, ale wywołujących wspomnienie ruchu. Symboliczne miasto w tym cyklu to przestrzeń pośrednia, w której widz staje się uczestnikiem – obecnym w pustce i samym aktem patrzenia przywracającym ludzi do tej przestrzeni.

Ten cykl 20 prac można postrzegać jako metaforyczne uniwersum. To przestrzeń uniwersalna, odnosząca się zarówno do historii urbanizacji, jak i współczesnych doświadczeń miejskich. Miasto w tych obrazach staje się nośnikiem pamięci zbiorowej – zarówno tej osobistej, jak i kulturowej.

Symboliczne miasto jest miejscem, które widz rozpoznaje emocjonalnie, nawet jeśli nie zna go z doświadczenia. W swojej uniwersalności prace te opowiadają o samotności, która bywa częścią życia w mieście, o przemijaniu, ale też o trwałości ludzkiej obecności, która pozostaje odczuwalna w formach proponowanych przez autorkę. To artystyczne studium pokazuje, że miasto jest czymś więcej niż zbiorem budynków – jest żywym organizmem, w którym przeszłość, teraźniejszość i przyszłość nieustannie się przenikają.

Komplementarna całość ujawnia tutaj zbiór doświadczeń Pani Barbary Siomkajło jako doświadczonej na polu architektki, której imperatyw wewnątrz nakazuje iść dalej poza schemat. W konsekwencji dotrzeć do miejsca gdzie kreacja miasta pozwala na przełamanie podręcznikowych zobowiązań, a poprzez to twórczość staje się zaproszeniem do innego przeżywania to co nieoczywiste-miasta, kamieni, obrazu, przestrzeni.

KONKLUZJA:

Biorąc pod uwagę złożoną dokumentację – pracę doktorską pod tytułem „Miasto i Kamienie-od obrazu przestrzeni do przestrzeni obrazu” należy stwierdzić, iż stanowi ona bez jakiegokolwiek wątpliwości oryginalne dokonanie artystyczne oraz jednoznacznie wskazuje na merytoryczną wiedzę oraz umiejętności warsztatowe, a także wszelkie kompetencje społeczne Pani mgr inż. arch. Barbary Siomkajło określone w art.187 ustawy z dnia 20 lipca 2018r. _Prawo o szkolnictwie i nauce_ (tekst jedn. Dz.U.2023, poz.742). Dlatego pozwalam sobie wnioskować do Senatu Uniwersytetu Radomskiego im. Kazimierza Pułaskiego i właściwej Komisji o nadanie stopnia doktora magister inż. Arch. Barbarze Siomkajło w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie: sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

mgr inż. arch. Barbara Siomkajło
15.11.2024

